

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliklerinin İncelenmesi

Bünyamin SARIKAYA¹

Süleyman AYDENİZ²

Yunus ŞAKİROĞLU³

Gönderim Tarihi: 27.07.2022

Kabul Tarihi: 23.08.2022

Yayın Tarihi: 19.10.2022

Öz: Bu araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çeşitli değişkenlere göre yapılan araştırma tarama modeli ekseninde sürdürülmüştür. Veri toplama aracı olarak Yıldız (2018) tarafından geliştirilen “Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliği Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini bir devlet üniversitesinde öğrenimlerine devam eden 90 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Veriler SPSS 21 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin yüksek düzeyde olduğu, sınıf, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çalışmada akademik dinleme konusunda bütüncül bir sonuç üzerinden değerlendirme yapılabilmesi için eğitim fakültelerinin diğer ana bilim dalı öğretmen adaylarının veya bütün yüksek eğitim kurumlarındaki öğrencilerin akademik dinleme durumlarının incelenmesi ve farklı üniversitelerdeki Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin akademik dinleme becerisi durumlarının incelenip karşılaştırmalı bir çalışma yapılabileceği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, akademik dinleme, yeterlilik

Examination of Preservice Turkish Teachers' Academic Listening Skills

Abstract: This study investigated the academic listening skills of preservice Turkish students. The study adopted a survey model. The sample consisted of 90 students from a public university. Data were collected using the Academic Listening Ability Scale (ALAS) developed by Yıldız (2018). The data were analyzed using the Statistical Package for Social Sciences (SPSS). The results showed that participants had high levels of academic listening ability. Grade level, gender, and parents' education level had no effect on their ALAS scores. For a holistic evaluation on academic listening, we should examine the academic listening status of students in other departments of education faculties or students in all higher education institutions. More research is warranted to compare the academic listening skills of Turkish language teaching department students from different universities.

Keywords: Listening, academic listening, skill

GİRİŞ

İnsan, diğer canlılardan farklı olarak tabiattan veya başka insanlardan gelen bilgilere ve uyarılara kendi yorumunu ve düşüncesini ekleyerek yeni bilgiler üretebilmektedir. Bu bilgiler sayesinde akademik yaşamını geliştirmekte ve başkalarına aktarabilmektedir. Akademik bilginin kazanılması ve aktarılması için anlama ve anlatma becerileri gereklidir. Bireyin hayatındaki akademik başarısı, anlama ve anlatma becerilerini iyi öğrenip hayatında uygulayabilmesine bağlıdır. Kişi iletişim araçları, kitaplar veya diğer insanlardan yeni bazı bilgiler öğrenmek için dinleme ve okuma becerilerini geliştirmelidir. Öğrendiği bilgi doğrultusunda kendi fikir ve isteklerini etkili şekilde sunması için ise konuşma ve yazma becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Bu becerilerin bireyde gelişmesi ve etkili kullanılması oranında insanın hayatındaki başarılarının artması beklenir. Bu sebeple anlama ve anlatma becerileri hayatın her yanını etkileyen olgulardır.

¹Muş Alparslan Üniversitesi, Türkiye, b.sarikaya@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8393-7127

²Muş Alparslan Üniversitesi, Türkiye, s.aydeniz@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9277-529X

³Muş Alparslan Üniversitesi, Türkiye, y.sakiroglu@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6151-7984

Anlama becerilerinden okuma becerisini kullanmak için bir ön hazırlık olarak herhangi bir alfabeyi bilmek ve yazılı bir metne ulaşmak lazımdır. Bu ön hazırlıklardan sonra ancak okuma becerisi kullanılabilir. Fakat dinleme becerisi için belli bir ön hazırlık gerekmez. Doğuştan akıl ve işitme kabiliyetine sahip her birey duyabilir ve duyduğunu yorumlayabilir. Bebek çağında bile olsa dinleme yetisini kullanabilir. Hatta bazı araştırmalara göre belli bir süreden sonra, anne karnında bebek tarafından annenin sesinin dinlendiği ortaya çıkmıştır. Dinlemek en azından doğuştan gelen, yaşadıkça gelişen ve insan hayatının sonuna kadar devamlı kullanılan bir beceridir. Dinleme yoluyla yeni bilgilere ulaşılır ve bu bilgiler içselleştirilir. Dinlenen kişinin duyguları, bilgileri, düşünce ve istekleri öğrenilir. Bireyler dinlediklerinden kendi anlayışına göre tahminlerde bulunur. Duyduğu bilgilere göre farklı davranış sergiler. Duyduğu bir emirse emredileni yapar. Bir istekse isteği yerine getirir, bir bilgi ise o bilgiye göre yaşayışını yönlendirir. Bir duygu ise karşı duygu geliştirir. İnsan, hayatının büyük bir kısmını duyduklarına göre şekillendirir. Aydın, İnnalı ve Demircan (2015) dinlemeyi izleme ile birleştirerek “Bir konuşmacının ya da konuşma kaynağının iletildiği sözel ve varsa görsel işaretleri zihinde anlamlandırma süreci” şeklinde tanımlamışlardır. Dinleme ve izleme becerisi diğer becerilerden çok daha fazla kullanılan bir beceridir. Çünkü konuşmak için belli bir yaşa erişmek; okumak ve yazmak için ise belli bilgilere ve nesnelere (alfabe, kitap, kalem veya defter... gibi) ulaşmak gerekir. Fakat insan, dinleme işlemini daha az hazırlıkla ve daha çok zamanda yapabilir. Bu sebeple alanda yapılan kimi çalışmalarda bireylerin günlük yaşamlarında dinleme için harcadığı sürenin fazla olduğu ifade edilmiştir. İlgili araştırmalar bireylerin bir gününün;

% 9’ unu yazmaya,

% 16’sını okumaya,

% 30’unu konuşmaya ve

% 45’ini dinlemeye ayırdığını belirtmektedir. (Buzan, 2001: 97; Maxwell ve Dornan, 2001: 106). Dinleme becerisine ait veri kimi kaynaklarda % 42 olarak da geçmektedir (Yangın 1999: 30). Verilen oranlardan hangileri doğru olursa olsun, dinlemenin bireyin yaşamında vazgeçilmez ve önemli bir yeri olduğu kabul edilen bir gerçektir (Özbay, 2009; Akt. Aydın vd.: 2015). Bu araştırmaların sonuçlarına göre dinleme becerisinin insanların hayatını baştan sona sardığı söylenebilir.

Dinleme becerisinin insan hayatı boyunca doğumdan ölüme kadar en çok kullanıldığı gerçeğine rağmen akademik olarak gerekli ilgiyi görmediği de yadsınamaz. Diğer üç beceriyle (okuma, yazma ve konuşma) karşılaştırıldığında en az akademik çalışmanın dinleme becerisinde olduğu görülmektedir (Aydeniz ve Haydaroglu, 2021). Dört becerinin akademik çalışmalardaki durumu incelenip birbiriyle karşılaştırıldığında hakkında en az çalışma yapılan becerinin dinleme becerisi olduğu sonucuna ulaşılır. Bu durum genel olarak böyle olduğu gibi Türkiye’deki çalışmalarda da aynıdır. Türkçe eğitimi alanı ile ilgili yayımlanan çalışmalar incelendiğinde temel dil becerileri içerisinde, en az çalışma yapılan becerinin dinleme eğitimi olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan bu çalışmaların çok az kısmı dinleme becerisine yönelik deneysel çalışmalardır (Doğan, 2007; Temur, 2010; Kırbaş, 2010; Aytan, 2011; Kocaadam, 2011; Şahin, 2012; Katrancı, 2012; Yıldız, 2015; Kardaş, Çetinkaya ve Kaya, 2018; Özkan ve Bulut, 2020).

Dinleme becerisi, okul başarısını doğrudan etkilediği için kimi araştırmacılar (Flowerdew, 1995; Vandergrift, 2007) akademik dinleme ile iletişimsel dinleme kavramlarının birbirinden farklı olduğunu belirtmektedir. Birey iletişimsel dinlemeyi, günlük yaşamında çevresiyle iletişim kurarken (Cramer, 2004: 138) akademik dinlemeyi ise ders veya herhangi bir akademik ortamda etkileşimde bulunurken kullanmaktadır (Flowerdew, 1995: 11; Richards, 1983; akt.: Melanlıoğlu,

2019). Akademik dinleme, eğitim kurumları veya herhangi bir konuda eğitim verme ve alma amacıyla, daha çok bilgi aktarılan durumlarda kullanılan bir dinleme becerisini anlatan bir kavramdır. İletişimsel dinlemeden daha ileri seviyede bir beceridir. Melanlıoğlu, (2019) akademik dinleme ve iletişimsel dinleme becerisi arasındaki farkları aşağıdaki maddelerle ifade eder:

- Akademik dinlemede dinleyici, dersin konusunu daha rahat anlayabilmek amacıyla ön bilgiye ihtiyaç duyarken iletişimsel dinlemede bu tür bir ön bilgiye ihtiyacı yoktur.
- Akademik dinlemede dinleme amacına göre verilen bilgiyi ihtiyacı doğrultusunda ayıklaması gerekirken iletişimsel dinlemede dinleyicinin bunu her zaman yapması şart değildir.
- Konuşmanın dolaylı veya doğrudan sürdürülmesi, akademik dinlemeyi kesintiye uğratmazken iletişimsel dinlemede süreç kesintiye uğrayabilir.
- Akademik dinlemede dinleme süresi uzasa bile dinleyici bu süreci verimli biçimde geçirebilir fakat iletişimsel dinlemede bu mümkün değildir.
- İletişimsel dinlemede dinleme stratejilerini kullanmaya çoğu zaman gerek duyulmazken akademik dinlemede bu stratejiler bir zorunluluğa dönüşür (not alma vb.). Anlaşılacağı gibi akademik dinleme iletişimsel dinlemeden daha ileri seviyede bir dinlemedir. Bu beceriyi daha üst derecede ve verimli şekilde kullanmak demektir. İletişimsel dinlemeye nazaran akademik dinlemenin ön bilgiye dayalı, daha etkili, daha uzun süreli, kesintisiz ve daha verimli olduğu anlaşılmaktadır.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında, dinleme hep izleme ile beraber anılmıştır, bu dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesiyle öğrencilerden “dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri” gerçekleştirmelerinin istendiği belirtilmektedir. Bir de aynı programda; “dinleme/izleme kurallarını uygulama, dinleneni/izleneni anlama ve çözümlenme, dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” olarak dinleme/izleme becerisine ait kazanımlar belirtilmiştir (MEB 2006: 5).

Alanyazında 1970’li yıllara kadar dinleme/izlemenin bir beceri olduğu kabul edilmemiş, bu sebeple o tarihe kadar pek çalışma yapılmamıştır. Sonraları dinleme/izleme becerisinin kabul edilmesiyle birlikte farklı yönlerden ele alan çeşitli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Doğan, 2012). Akademik dinleme konusundaki çalışmalar ise son yıllarda görülmeye başlanmıştır. Dünyada geç başlayan bu gibi çalışmalar Türkiye’de de yakın zamana kadar rağbet görmemiştir. Türkiye’de enstitülerde önceleri yabancı dil ve edebiyatları anabilim dallarının dinleme ile ilgili çalışmaları olduğu dikkati çekmektedir. Son yıllarda özellikle İngilizce yapılan bazı çalışmaların Türkçe eğitimi alanındaki araştırmacıları da konuya ilgi duymaya yönlendirdiği düşünülebilir. Halitoğlu (2018), Yıldız (2018), Melanlıoğlu (2019), Ellialtı ve Batur (2021) akademik dinleme konusunu çeşitli yönlerden irdelemişlerdir. Akademik dinleme/izleme kavramı olarak da alanyazında yeni yer edinmeye başlamıştır. Yakın sayılabilecek zamanlarda yazılan kitaplarda bile bu kavram yer almamaktadır.

Bu bağlamda;

Çalışmada amaç Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin belirlenmesidir. Bu amaç kapsamında alt problemler aşağıda verilmiştir:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri ne düzeydedir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
3. Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
4. Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri baba eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
5. Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri anne eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Nicel araştırma yöntemine göre yürütülen bu araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama çalışmalarında “araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde ‘gözleyip’ belirleyebilmektir” (Karasar, 2007: 77). Bu tarz çalışmalarda örneklemin geniş olması önemlidir. Bu desen, herhangi bir evrenden alınan örnekleme incelenen araştırmalar vasıtasıyla evrenin bütünündeki eğilimlerin, tutumların, fikirlerin nümerik veya nicel bir şekilde tanımlanmasına yardımcı olur (Creswell, 2017: 155-156).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Dönemi’nde, Muş Alparslan Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana bilim Dalı 1, 2, 3 ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında örneklem tercihinin gidilmemiş, evrenin bütününe ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışma, uygulamanın sürdürüldüğü gün üniversiteye gelen ve çalışmaya gönüllü bir şekilde katılmayı tercih Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapılmıştır. Buna göre çalışmaya 63 kadın, 27 erkek Türkçe öğretmeni adayları katılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmeni adaylarına ölçme aracı elektronik sistem aracılığıyla ulaştırılmıştır. Ölçme aracı, Google Formlar ve e-posta vasıtasıyla gönderilmiştir. Çalışmanın her safhasında araştırmacılar Türkçe öğretmeni adaylarıyla görüşme halinde olmuş ve anlaşılmayan noktalar olduğunda kendilerine ayrıntılı açıklamaları yapmışlardır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada verilerin toplanmasında Yıldız (2018) tarafından geliştirilen “Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliği Ölçeği” kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının akademik dinleme beceri düzeylerini tespit edebilmek amacı ile 37 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek, “her zaman (5), genellikle (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman (1)” şeklinde derecelendirilen 5 kategorili cevap verebilecek şekilde

tasarlanmıştır. Ölçeğin toplam test güvenirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bütünü için alınabilecek en düşük puan 37 ve en yüksek puan ise 185'tir. Buna göre yüksek puan, öğretmen adaylarının akademik dinleme becerilerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada ölçek formu SPSS 21 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz yapılmadan önce Cronbach's Alpha aracılığıyla verilerin güvenirliği incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında güvenirlik .88 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Shapiro-Wilk ile yapılan normallik testi ile verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmış, bu sebeple analiz için parametrik testlerden t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi olan One Way Anova Testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Kurul İzni

Araştırma kapsamında Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Karar Tarihi: 30.05.2022; Toplantı: 08; Karar: 2022/45) etik kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi, *Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilik düzeyini belirlemeye* yöneliktir. Bu probleme ait bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterlilik Düzeyleri

	N	Ort	Ss	Min.	Max
Akademik Dinleme Becerisi	90	143.28	16.767	54	177

Çalışmada kullanılan veri toplama aracına göre ölçekten alınabilecek en düşük puan 37; en yüksek puan ise 185'tir. Tablo 1 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilik düzeyi ortalama puanlarının 143.28 olduğu görülmektedir. Bu puan Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilik düzeylerinin "yüksek düzey"de olduğunu göstermektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi, *Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılık arz etmediğini belirlemeye* yöneliktir. Bu probleme ait bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliklerinin Cinsiyete Göre Farkını Belirten t-Testi

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kadın	63	143.34	16.72	88	.048	.962
Erkek	27	143.14	21.11			

Tablo 2'ye göre Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılık arz etmediği görülmektedir [$t_{(88)} = .048p > .05$ ($p = .962$)]. Kadın öğretmen adaylarının puan ortalaması 143.34 iken erkek öğretmen adaylarının puan ortalaması 143.14'tür. Ortalama puanların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılık arz etmediği buradan da anlaşılmaktadır.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi, *Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin sınıf düzeyine göre farklılık arz edip etmediğini belirlemeye* yöneliktir. Bu probleme ait bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3a. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sınıf Seviyelerine Göre Akademik Dinleme Becerisi Yeterlilikleriyle İlgili Betimsel İstatistikler

Sınıflar	N	\bar{X}	S
1.sınıf	25	137.16	19.45
2.sınıf	23	140.39	19.62
3.sınıf	20	148.25	17.17
4.sınıf	22	148.77	12.88
Toplam	90	143.28	18.02

Tablo 3b. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliklerinin Sınıf Düzeyine Göre Farkını Belirten Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) Testi

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	f	p
Gruplarası	2286.037	3	762.012		
Gruplariçi	26644.452	86	309.819	2.460	.068
Toplam	28930.489	89			

Tablo 3b'ye bakıldığında Türkçe öğretmeni adaylarının Akademik Dinleme Becerisi yeterliliklerinin sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir [$F(3,86) = 2.460$ $p > .05$ ($p = .068$)]. Yani Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin, öğrenim gördükleri sınıflara göre istatistiksel olarak bir anlamlılık arz etmediği görülmektedir. Tablo 3a'ya bakıldığında özellikle 1. sınıfların 3 ve 4. sınıflara göre ortalamalarının önemli derecede düşük olduğu görülmektedir. Bu fark istatistiksel olarak da önemli bir seviyede (.068) olmakla birlikte .05 düzeyinde anlamlı değildir.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problemi, *Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık arz edip etmediğini belirlemeye* yöneliktir. Bu probleme ait bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4a. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Akademik Dinleme Becerisi Yeterlilikleriyle İlgili Betimsel İstatistikler

Sınıflar	N	\bar{X}	S
Okuryazar değil	47	142.97	17.07
İlköğretim	33	141.24	18.86
Ortaöğretim	8	153.00	16.56
Yükseköğretim	2	145.50	36.06
Toplam	90	143.28	18.02

Tablo 4b. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliklerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Farkını Belirten Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) Testi

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	f	p
Gruplararası	906.950	3	302.317		
Gruplarıçi	28023.539	86	325.855	.928	.431
Toplam	28930.489	89			

Tablo 4b'ye bakıldığında Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir [$F(3,86) = .928p > .05$ ($p = .431$)]. Yani Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri, anne eğitim düzeyine göre farklılıklar gösterse de (Tablo 4a) bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problemi, *Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin baba eğitim düzeyine göre farklılık arz edip etmediğini belirlemeye* yöneliktir. Bu probleme ait bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5a. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Akademik Dinleme Becerisi Yeterlilikleriyle İlgili Betimsel İstatistikler

Sınıflar	N	\bar{X}	S
Okuryazar değil	9	138.66	26.01
İlköğretim	46	142.36	17.84
Ortaöğretim	26	146.65	12.01
Yükseköğretim	9	142.88	25.11
Toplam	90	143.28	18.02

Tablo 5b. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliklerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Farkını Belirten Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way Anova) Testi

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	f	p
Gruplararası	526,998	3	175.666		
Gruplarıçi	28403,491	86	330.273	.532	.662
Toplam	28930,489	89			

Tablo 5b'ye bakıldığında Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmektedir [F(3,86) = .532p >.05 (p = .662)]. Tablo 5a'ya bakıldığında da Türkçe öğretmeni adaylarının, baba eğitim düzeyine göre akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin birbirine yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından durumu irdelenmiştir. Çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme yeterlilik düzeylerinin yüksek seviyede olduğu saptanmıştır. Ellialtı ve Batur (2021) akademik dinleme ile ilgili yetkinliğin yükseköğretimde eğitimlerini sürdüren öğrenciler için önemli olduğunu belirtir. Christison ve Krahnke (1986) da akademik ortamlarda en fazla kullanılan becerinin dinleme becerisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu tespitler göz önüne alındığında çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme yeterlilik düzeylerinin yüksek olmasının önemli bir bulgu olduğu söylenebilir. Melanlıoğlu'nun (2019) çalışmasında ise üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu akademik dinleme becerisine sahip olmadıklarını vurgulamaktadır. İlgili çalışmanın bu çalışmadan ayrılan yönlerinin bu sonucun oluşmasına kaynaklık ettiği düşünülmektedir. Nitekim bu çalışmada dinleme becerisi eğitimini almış olan öğretmen adaylarının olması diğer çalışmada ise bu beceriye dair eğitim almayanların büyük çoğunlukta olması bu sonucu meydana getirmiş olabilir.

Çalışmanın yapıldığı süreçte Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinin incelendiği herhangi bir çalışma bulunmadığından özellikle değişkenler bağlamında istenen düzeyde bir tartışmaya gidilememiştir. Çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, kadın ve erkek öğretmen adayların puanlarının birbirine çok yakın olduğu saptanmıştır. Ceyran (2016) Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi düzeylerini belirlediği çalışmasında cinsiyet değişkeninde kız öğretmen adaylarının dinleme becerisi puanlarının daha yüksek olduğunu ve bunun da anlamlı fark oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Dinleme becerisi ile ilgili yapılmış farklı konulardaki çalışmalarda (Temur, 2010; Maden ve Durukan, 2011; Tabak, 2013) da Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilikleri sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin puanları incelendiğinde 1. sınıfların 137, 2. sınıfların 140, 3. ve 4. sınıfların 148 ortalama puana sahip oldukları görülmektedir. Bu puanların beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Özellikle üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin akademik dinleme puanlarının düşük olması beklenmektedir. Ancak alınan akademik eğitimle bu puanın sınıf düzeyine göre yükselmesi gerekir. Bu çalışmada da oluşan puanların bu durumu yansıttığı görülmektedir. Tabak (2013) "sınıf düzeyi arttıkça, öğretmen adaylarının duyuşsal ve bilişsel olarak

gelişim kaydetmesinin ve bunun da becerilerine yansımalarının beklendiğini” belirtmektedir. Nitekim Cihangir (2004) yaptığı deneysel çalışmasında üniversite öğrencilerine verilen dinleme becerisi eğitiminin onların dinleme becerilerini olumlu anlamda etkilediğini tespit etmiştir. Ceyran (2016) Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi düzeylerini belirlediği çalışmasında sınıf düzeyi değişkeninde anlamlı farklılığın oluşmadığını tespit etmiştir. İlgili çalışmada da 1. sınıfa devam eden öğrencilerin dinleme becerisi puanları diğer sınıf düzeylerindeki öğrencilerin puanlarından daha düşük çıkmıştır. Dinleme becerisi ile ilgili farklı konularda yapılan çalışmalarda da sınıf değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır (Dilekmen, Başçı ve Bektaş, 2008).

Çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterliliklerinde anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Her iki değişkende de anne ve baba eğitim düzeyi ortaöğretim ve yükseköğretim olan Türkçe öğretmeni adaylarının akademik dinleme becerisi yeterlilik puanları daha yüksek çıkmıştır. Bu durum eğitim düzeyi yükseldikçe akademik dinleme becerisinin de yükseldiğini göstermektedir. Johnston ve Halocha (2010) anne-babaların çocuklarına nitelikli anlamda destek olabilmeleri için eğitilmelerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Doh, Kim, Shin, Song, Lee ve Kim (2016) ebeveynlerin çocuklarının eğitimlerinde önemli rol oynadıkları için bilinçlendirilmeleri gerektiğini; Guryan, Hurts ve Kearney (2008) de ebeveynlerin eğitim düzeyi yüksek olan çocukların daha şanslı olduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla anne-babanın eğitim durumu/düneyi çocuklarını birçok yönüyle etkilemektedir. Nitekim Maden (2013) tarafından yapılan araştırmada da ailenin dinleme üzerine etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ceyran (2016) yaptığı araştırmada da anne-baba eğitim düzeyi yüksek olan Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi puanlarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada erişilen bulgular bağlamında şu öneriler geliştirilmiştir:

- Akademik dinleme konusunda bütüncül bir sonuç üzerinden değerlendirme yapılabilmesi için eğitim fakültelerinin diğer ana bilim dalı öğretmen adaylarının veya bütün yüksek eğitim kurumlarındaki öğrencilerin akademik dinleme durumları incelenebilir.
- Okul, arkadaş çevresi ve teknolojik aletlerin kişilerin akademik dinleme becerisine etkisi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Farklı üniversitelerdeki Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin akademik dinleme becerisi durumları incelenip karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aydeniz, S. & Haydaroglu, M. (2021). Dört temel dil becerisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 200-216.
- Aydın, İ. S.; İnnalı, H. Ö. & Demircan, U. (2015). Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme öz yeterlik algılarına yönelik ölçek geliştirme çalışması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1420-1435.
- Aytan, T. (2011). Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 23-43.
- Aytan, T., Güney, N., Şahin, E. Y. & Bayar, A. (2014). Altıncı sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin taşınabilirlik değişkeni açısından değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 269-285.
- Buzan, T. (2001). *Aklını En İyi Şekilde Kullan*. İstanbul: Arion Yayınevi.

- Christison, M. A. & Krahnke, K. J. (1986). Student perceptions of academic language study. *TESOL Quarterly*, 20(1), 61-81.
- Cramer, Ronald L. (2004). *The Language Arts A Blanced Approach to Teaching Reading, Writing, Listening, Talking and Thinking*. USA: Pearson Education Inc.
- Cresswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Demir, S. B. (Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Ceyran, K. O. (2016). *Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisine yönelik görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Cihangir Çankaya, Z. (2004). Üniversite öğrencilerine verilen etkin dinleme becerisi eğitiminin dinleme becerisine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 237-251.
- Dilekmen, M., Başçı, Z. & Bektaş, F. (2008). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 223- 231.
- Çarkıt, C. (2018). *Ortaokul Türkçe derslerinde eleştirel dinlemelikleme uygulamaları üzerine bir eylem araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Çaylı, C. (2012). *İkinci kademe Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki müstakil dinleme metinlerine yönelik öğretmen uygulamalarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Çaylı, C. & Göçer, A. (2021). Dinleme becerisinin önemi ve geliştirilmesi üzerine: kuramsal bir çalışma. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 215-229.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki bir dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme Eğitimi*. (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doh, H. S., Kim, M. J., Shin, N., Song, S. M., Lee, W. K. & Kim, S. (2016). The effectiveness of a parenting education program based on respected parents & respected children for mothers of preschool-aged children. *Children and Youth Services Review*, 68, 115-124.
- Ellialtı, M. & Batur, Z. (2021). Akademik dinleme öz değerlendirme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Academic Social Sciences*, 114(114), 356-369.
- Emiroğlu, S. & Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies*. 8/4, 769-782.
- Epçaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 331-352.
- Flowerdew, J. (1995). *Academic Listening Research Perspectives*. England: Cambridge University Press.
- Hambleton, R. K. & Patsula, L. (1998). Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Social indicators research*, 45(1), 153-171.
- Gürel, E. & Tat, M. (2012). Bir iletişim edimi olarak dinleme ve Türkçede bulunan dinleme temalı atasözleri ile deyimler üzerine bir içerik analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(23), 276-297.
- Guryan, J., Hurts, E., & Kearney, M. (2008). Parental education and parental time with children. *Journal of Economic Perspectives*, 22(3), 23-46.
- Halitoğlu, V. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde akademik dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 21-45.
- Harmankaya, M. Ö. (2016). *Üstbiliş stratejileri eğitiminin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine, dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

- Johnston, J. & Halocha, J. (2010). *Early Childhood And Primary Education: Readings & Reflections*. New York: McGraw-Hill Education.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardaş, M. N., Çetinkaya, V., & Kaya, M. (2018). 2005-2017 yılları arasında dinleme eğitimi üzerine yapılmış akademik çalışmaların eğilimleri üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 21-32.
- Kardaş, M. N. & Harre, T. (2015). 6-8. sınıf öğrencilerinin Türkçe dinleme/ izleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 264-291.
- Katranlı, M. (2012). *Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kemiksiz, Ö. (2015). Türkçe öğretiminde eleştirel dinleme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) ÖS-II*: 299-316.
- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kıroğlu, K.; Aslan, H. & Elma, C. (2019). Öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeyleri ile dinleme becerileri arasındaki ilişki. *Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 23 Sayı: 78.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kurudayıoğlu, M. & Kana, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi öz yeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.
- Maden, S. & Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 101-112.
- Maden, S. (2013). Niçin dinlemiyoruz?. dinleyememe probleminin sosyokültürel analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(1), 49-83.
- Maxwel, J. & Dornan, J. (2001). *Etkili İnsan Olmak*. (Çev: Demet Dizman), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- MEB (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme becerisine yönelik ölçme değerlendirme çalışmalarında üstbiliş stratejilerinin kullanımı. *Turkish Studies*, 7(1), 1583-1595.
- Melanlıoğlu, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin akademik dinleme becerileri üzerine bir araştırma: ders ne zaman bitecek? sıkıldım!. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA)*, S. 20.
- Okur, A. & Azizoğlu, N. İ. (2016). Dinleme üstbiliş stratejileri ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 40, 113-124.
- Özbay, M. & Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/1, 87-97.
- Özbay, M. (2009). *Anlama Teknikleri II Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özkan, Ç., & Bulut, K. (2020). 8 Sınıf Öğrencilerinin Dinlediği ve Okuduğu Bilgilendirici Metinleri Özetleme Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD)*, 40(2), 665-697.
- Richards, Jack C. (1983). Listening Comprehension: Approach, Design, Procedure. *TESOL Quarterly*, 17, 219-239.
- Şahin, C. (2012). *Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

- Tabak, G. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(22), 171-181.
- Temur, T. (2010). Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların üniversite öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 303-319.
- Topçuoğlu Ünal, F. & Özer, F. (2014). Türkçe öğretiminde dinleme becerisi ile ilgili kaynakça çalışması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 204-206.
- Ungan, S. (2009). *Dinleme eğitimi*. A. Kırkkılıç ve H. Akyol (Editörler). İlköğretimde Türkçe öğretimi (2. baskı) içinde (s. 135-161). Ankara: Pegem Akademi.
- Vandergrift, Jamia L. (2007). Recent developments in second and foreign language listening comprehension research. *Language Teaching*, 40, 91-210.
- Yangın, B. (1999). *Dinlediğini anlama becerisini geliştirmede elves yönteminin etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Yıldız, N. (2015). *Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yıldız, S. (2018). Akademik dinleme becerisi yeterliliği ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1210-1230.

Etik Onay

“Türkçe Öğretmeni Adaylarının Akademik Dinleme Becerisi Yeterliliklerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun yazar(lar)a ait olduğu ve çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu bu çalışmanın yazar(lar)ı tarafından taahhüt edilmiştir.

Araştırmanın Etik Kurul İzni

Araştırma kapsamında Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan (Karar Tarihi: 30.05.2022; Toplantı: 08; Karar: 2022/45) etik kurul onayı alınmıştır.